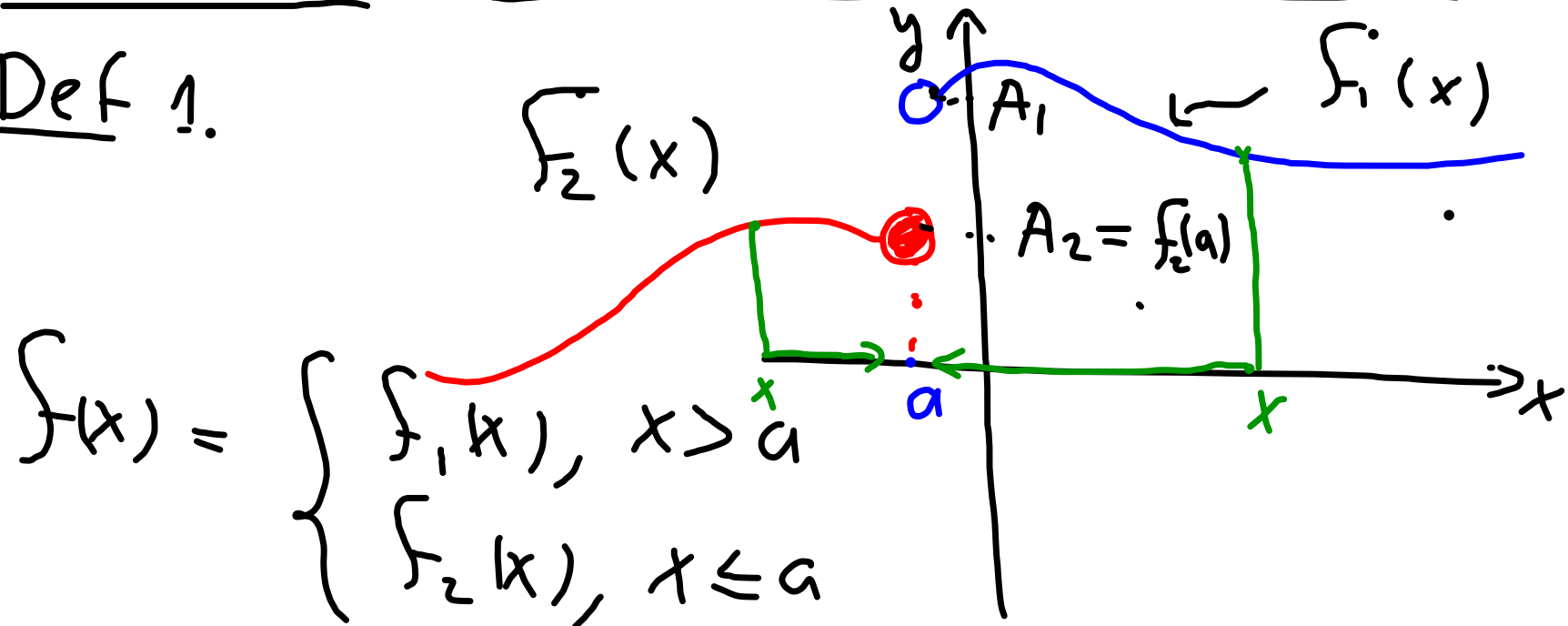

FÖREL. nr 4

GRÄNSVÄRDEN AV FUNKTIONER

Def 1.

$$f(x) = \begin{cases} f_1(x), & x > a \\ f_2(x), & x \leq a \end{cases}$$

9) f säges ha gränsvärdet A_1
från höger till punkten $x = a$
om $\lim_{x \rightarrow a^+} f(x) = A_1$

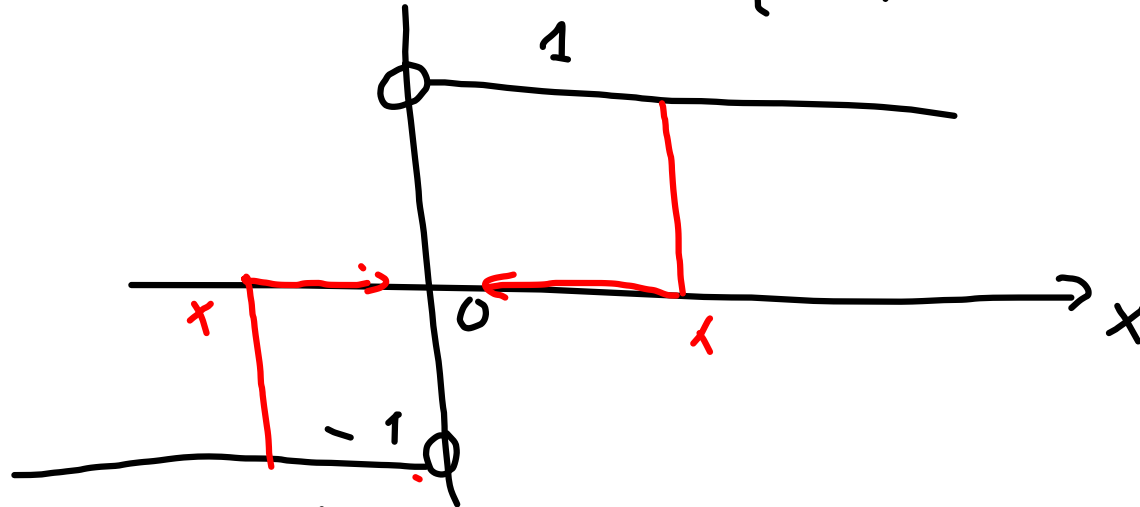
b) Vi säger att f har gränsvärdet A_2 från vänster till $x = a$
om $\lim_{x \rightarrow a^-} f(x) = A_2$

c) f säges ha gränsvärdet A i $x = a$ om

$$\lim_{x \rightarrow a^+} f(x) = \lim_{x \rightarrow a^-} f(x) = A$$

Ex 1

$$f(x) = \text{sgn}(x) = \begin{cases} 1, & x > 0 \\ -1, & x < 0 \end{cases}$$

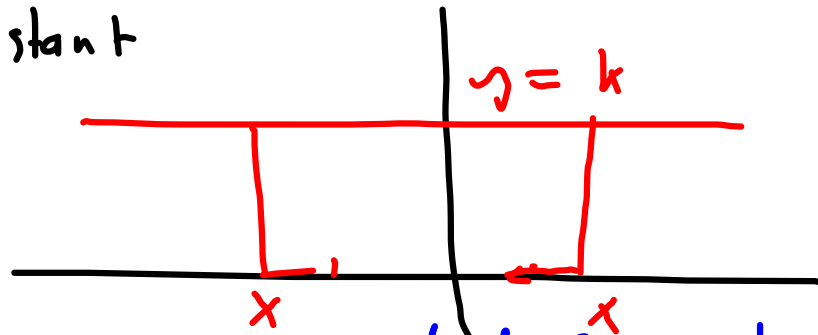

f is defined at $x=0$
 $\lim_{x \rightarrow 0^+} f(x) = 1 \neq \lim_{x \rightarrow 0^-} f(x) = -1$
 $\lim_{x \rightarrow 0} f(x)$ saknas.

EX2 $f(x) = k = \text{konstant}$

$\lim_{x \rightarrow a} f(x) = k$

här gränsvärdet finns!

EX3 $-1 \leq \sin x \leq 1$

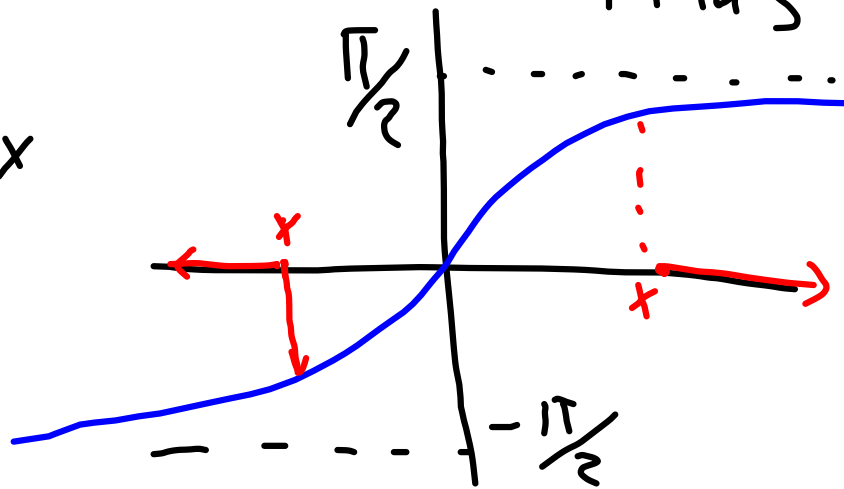
$\lim_{x \rightarrow \pm\infty} \sin x = \begin{matrix} +1 \\ -1 \end{matrix}$

\therefore gränsvärdet saknas

EX4 $f(x) = \arctan x$

$\lim_{x \rightarrow \infty} \arctan x = \frac{\pi}{2}$

$\lim_{x \rightarrow -\infty} \arctan x = -\frac{\pi}{2}$

$$\underline{\text{Ex 5}} \quad \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x^2 + x + 1}{x^2 + 2x + 2}$$

Lösning $x > 0$, För enkla

$$\frac{x^2 + x + 1}{x^2 + 2x + 2} = \frac{\cancel{x^2} \left(1 + \frac{x}{\cancel{x}} + \frac{1}{x} \right)}{\cancel{x^2} \left(1 + \frac{2x}{\cancel{x}} + \frac{2}{x} \right)}$$

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{x} = 0,$$

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{x^2} = 0$$

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x^2 + x + 1}{x^2 + 2x + 2} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1 + \frac{1}{x} + \frac{1}{x^2}}{1 + \frac{2}{x} + \frac{2}{x^2}} \stackrel{+0+0}{=} \frac{+0+0}{+0+0} = 1$$

$$\underline{\text{Lai in EX}} \quad \lim_{x \rightarrow \infty} \sqrt{x^2+x} - x$$

Lösning "Vanligt fel"

$$\underbrace{\sqrt{x^2+x}}_{\rightarrow \infty} - \underbrace{x}_{\rightarrow \infty} = \underbrace{\infty - \infty}_{\text{0 def.}} = 0 \text{ Fel!}$$

① För enkla via konjugat regel
(a-b)(a+b) = a² - b²

$$\begin{aligned} x > 0 \quad \underbrace{\sqrt{x^2+x}}_a - \underbrace{x}_b &= (\underbrace{\sqrt{x^2+x}}_a - x) \cdot \frac{(\underbrace{\sqrt{x^2+x}}_a + x)}{(\underbrace{\sqrt{x^2+x}}_a + x)} \\ &= \frac{(\underbrace{\sqrt{x^2+x}}_a)^2 - x^2}{\underbrace{\sqrt{x^2+x}}_a + x} = \frac{(x^2+x) - x^2}{\sqrt{x^2+x} + x} = \frac{x}{\sqrt{x^2+x} + x} \end{aligned}$$

$$= \frac{x}{\sqrt{x^2+x} + x} = \left[\frac{\sqrt{x^2+x}}{\sqrt{x^2}} = \sqrt{x^2 \left(1 + \frac{1}{x}\right)} \right]$$

$$= \frac{x}{\sqrt{x^2} \sqrt{1 + \frac{1}{x}} + x} = \left[\sqrt{x^2} = \begin{cases} x > 0 \\ -x, x < 0 \end{cases} \right]$$

$$= \left[\text{i vårt fall, } x > 0 \right] = \frac{\cancel{x}}{\cancel{x} \sqrt{1 + \frac{1}{x}} + \cancel{x}}$$

$$= \frac{1}{\sqrt{1 + \frac{1}{x}} + 1}$$

$$\therefore \lim_{x \rightarrow \infty} \left(\sqrt{x^2+x} - x \right) = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{\sqrt{1 + \frac{1}{x}} + 1} = \frac{1}{\sqrt{1+0} + 1} = \frac{1}{2}$$

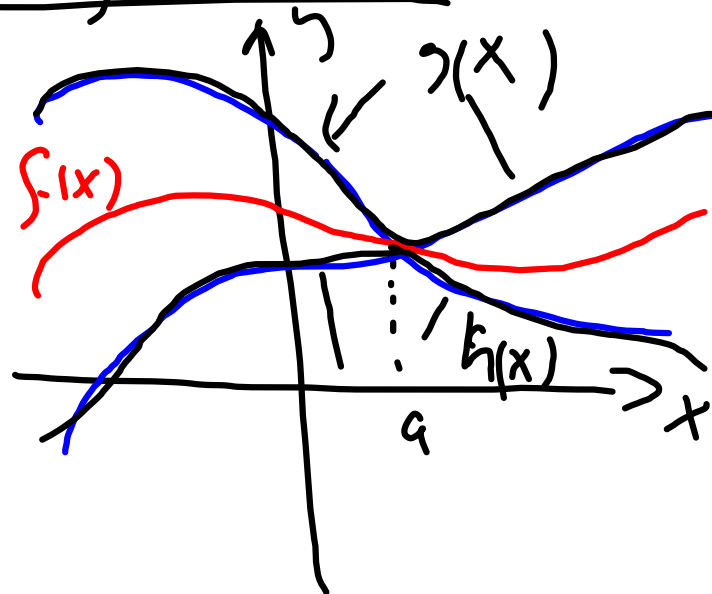
Räknelagar finns på sid 136

Speciellt Instängningsregeln

$$(1) h(x) \leq f(x) \leq g(x)$$

$$(2) \lim_{x \rightarrow a} h(x) = \lim_{x \rightarrow a} g(x) = A$$

$$\Rightarrow \lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$$

Ex $\lim_{x \rightarrow 0} x^2 \sin\left(\frac{1}{x}\right)$

Lösung $\lim_{x \rightarrow 0} x^2 \sin\left(\frac{1}{x}\right) = \left[\begin{array}{l} t = \frac{1}{x} \\ t \rightarrow \infty \iff x \rightarrow 0 \end{array} \right]$

$$= \lim_{t \rightarrow \infty} \frac{1}{t^2} \sin(t)$$

[Inständigkeitsregel] $-1 \leq \sin t \leq 1$

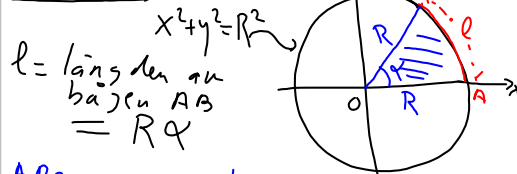
$$\lim_{t \rightarrow \infty} \frac{-1 \leq \sin t \leq 1}{t^2} \Rightarrow \lim_{t \rightarrow \infty} \frac{\sin t}{t^2} = 0$$

\downarrow \downarrow \downarrow
 0 0 $t \rightarrow \infty$

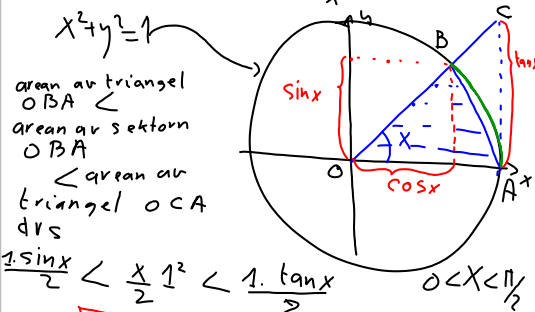
Viktig sats $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x}{x} = 1$

Som används för att TA fram derivatorna till $\sin x, \cos x, \dots$

Motivering

Arean av sektorn $OAB = \frac{\alpha}{2} R^2$
 Vi motiverar $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x}{x} = 1$

$$\frac{1}{2} \sin x < \frac{x}{2} < \frac{1}{2} \tan x$$

$$\Leftrightarrow \boxed{\sin x < x < \tan x} \quad (*)$$

U (*) $\sin x < x \Leftrightarrow \frac{\sin x}{x} < 1$ (1)

U (*) $x < \tan x \Leftrightarrow x < \frac{\sin x}{\cos x} \Leftrightarrow \cos x < \frac{\sin x}{x}$ (2)

U (1) och (2)
 $\cos x < \frac{\sin x}{x} < 1 \quad 0 < x < \frac{\pi}{2}$

Vidare

$$\frac{\cos(-x)}{\cos x} < \frac{\sin(-x)}{-x} < 1 \quad -\frac{\pi}{2} < x < 0$$

$$\cos x < \frac{\sin x}{x} < 1$$

$$\cos x < \frac{\sin x}{x} < 1 \quad -\frac{\pi}{2} < x < \frac{\pi}{2} \quad x \neq 0$$

$$\lim_{x \rightarrow 0} \cos x = 1 < \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x}{x} < \lim_{x \rightarrow 0} 1 = 1$$

Insättningsregeln $\Rightarrow \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x}{x} = 1$

Tillämpnings

$$a \neq 0, \lim_{x \rightarrow a} \frac{\sin(x-a)}{x^2 - a^2} = \left[\text{änk} \lim_{t \rightarrow 0} \frac{\sin t}{t} = 1 \right]$$

$$\lim_{x \rightarrow a} \frac{\sin(x-a)}{(x-a)(x+a)} = \left[\begin{array}{l} x-a = t \\ x \rightarrow a \Leftrightarrow t \rightarrow 0 \end{array} \right]$$

$$= \lim_{t \rightarrow 0} \frac{\sin t}{t} \cdot \frac{1}{t+2a} = \underbrace{\left(\lim_{t \rightarrow 0} \frac{\sin t}{t} \right)}_{=1} \underbrace{\left(\lim_{t \rightarrow 0} \frac{1}{t+2a} \right)}_{\frac{1}{0+2a} = \frac{1}{2a}}$$

$$\text{Svar} \lim_{x \rightarrow a} \frac{\sin(x-a)}{x^2 - a^2} = \frac{1}{2a}, \quad a \neq 0$$

$$\text{EX} \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2} = \left[\begin{array}{l} \text{intressant} \\ \text{> trivial} \end{array} \text{ att } \frac{1 - \cos(0)}{0^2} = \frac{0}{0} \right]$$

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2} = \left[(a-b)(a+b) = a^2 - b^2 \right] \text{ odef} \rightarrow 0$$

$$= \lim_{x \rightarrow 0} \frac{(1 - \cos x) \frac{1 + \cos x}{1 + \cos x}}{x^2} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\overset{\sin^2 x}{1 - \cos^2 x}}{x^2} \cdot \frac{1}{1 + \cos x}$$

$$= \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin^2 x}{x^2} \cdot \frac{1}{1 + \cos x} = \lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{\sin x}{x} \right)^2 \cdot \frac{1}{1 + \cos x}$$

$$= \left(\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x}{x} \right)^2 \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1}{1 + \cos x}$$

$$= 1^2 \cdot \frac{1}{1 + \cos 0} = 1 \cdot \frac{1}{1+1} = \frac{1}{2}$$

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2} = \frac{1}{2}$$

Tillämpning av gränsvärden: kontinuitet

Def Vi säger att funktionen f är kontinuerlig i $x=a$ om

- ① $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$
- ② $f(a) = A$

① och ② $\iff f$ kontinuerlig i $x=a$
 $\iff \lim_{x \rightarrow a} f(x) = f(a)$

Typiska problem

Problem 1

$f(x) = \begin{cases} g(x), & x \neq a \\ A, & x = a \end{cases}$
 f blir kontinuerlig i $x=a$ om
 $\lim_{x \rightarrow a} g(x) = A = f(a)$

Problem 2

$f(x) = \begin{cases} f_1(x), & x > a \\ f_2(x), & x < a \end{cases}$
 f blir kontinuerlig i $x=a$ om
 $\lim_{x \rightarrow a^+} f_1(x) = \lim_{x \rightarrow a^-} f_2(x) = f(a)$

Alla elementära funktioner är kontinuerliga
 $\sin x, \cos x, \tan x$, då $\cos x \neq 0$
 $\cot x$, då $\sin x \neq 0$, $\ln x, e^x$, polynom